

Молодь і ринок

ЩОМІСЯЧНИЙ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИЙ ЖУРНАЛ

№ 3 (211) березень 2023

Видається з лютого 2002 року

УДК 051 Журнал “Молодь і ринок” внесений до переліку наукових фахових видань України (категорія “Б”) у галузі педагогічних наук: 011 – Освітні педагогічні науки, наказ Міністерства освіти і науки України від 02.07.2020 № 886 (додаток 4). Спеціальності: 012 – Дошкільна освіта; 013 – Початкова освіта; 014 – Середня освіта (за предметними спеціалізаціями); 015 – Професійна освіта (за спеціалізаціями); 016 – Спеціальна освіта, наказ МОН України від 24.09.2020 № 1188 (додаток 5).

Засновник і видавець: Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка
Україна, 82100, Львівська область, Дрогобич, вул. Івана Франка, 24
Видання зареєстровано в Міністерстві юстиції України.
Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації:
Серія КВ №12270–1154 ПР від 05.02.2007 р.

ISSN 2308-4634 (Print) “Молодь і ринок” індексується у таких базах даних: Google Scholar; Polish Scholarly Bibliography (PBN); **ERIH PLUS**; **Index Copernicus** (ICV 2018: 80.20; ICV 2019: 85.80; ICV 2020: 82.12; ICV 2021: 85.55)

DOI: <https://doi.org/10.24919/2617-0825.3/211.2023>

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Головний редактор: Микола ГАЛІВ – д.пед.н., проф., Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ

Іван БАХОВ – д.пед.н., проф., Міжрегіональна академія управління персоналом

Наталія БИШЕВЕЦЬ – к.пед.н., Національний університет фізичного виховання і спорту України

Галина БІЛАВИЧ – д.пед.н., проф., ДВНЗ “Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника”

Ірина ЗВАРИЧ – д.пед.н., проф., Київський національний торговельно-економічний університет

Микола ПАНТЮК – д.пед.н., проф., Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка

Тетяна ПАНТЮК – д.пед.н., проф., Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка

Лукаш ТОМЧИК – д.соц.н. (педагогіка), Педагогічний університет в Кракові, Польща

Надія Лаура СЕРДЕНЦЮК – к.пед.н., Сучавський університет імені Штефана чел Маре (м. Сучава, Румунія)

Даніель УОЛЛЕР – д.філос.н., Університет Центрального Ланкаширу (м. Престон, Великобританія)

Марія ЧЕПІЛЬ – д.пед.н., проф., академік АНВО України, Заслужений діяч науки і техніки України, Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка

Олександра ЯНКОВИЧ – д.пед.н., проф., Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка; д.табiлiт., проф., Куявсько-Поморська вища школа (м. Бидгош, Польща)

Адреса редакції: Україна, 82100, Львівська область, Дрогобич, вул. Івана Франка, 24

Тел., +38 (068) 502-45-49; e-mail: molodirynok@gmail.com; веб-сайт: <http://mir.dspu.edu.ua>

Рекомендовано до друку вченою радою Дрогобицького державного педагогічного університету
(протокол № 4 від 23.03.2023 р.)

Посилання на публікації “Молодь і ринок” обов’язкові

Редакція зберігає за собою право скорочувати і виправляти матеріали. Статті, підписані авторами, висловлюють їх власні погляди, а не погляди редакції.

За достовірність фактів, цитат, власних імен, географічних назв, статистичних даних та інших відомостей відповідають автори публікацій.

Youth & market

MONTHLY SCIENTIFIC-PEDAGOGICAL JOURNAL

No. 3 (211) March 2023

Published since February 2002

UDC 051 The journal “Youth and market” is included into the list of scientific professional publications of Ukraine (**category “B”**) in the field of pedagogical sciences: 011 – Educational, pedagogical sciences, the order of the Ministry of Education and Science of Ukraine from 02.07.2020 No. 886 (Appendix 4). Specialties: 012 – Preschool education; 013 – Primary education; 014 – Secondary education (due to subject specializations); 015 – Professional education (according to specializations); 016 – Special education, order of the Ministry of Education and Science of Ukraine from 09.24.2020 No. 1188 (Appendix 5).

Founder and published: Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University
Ivan Franko Str., 24, Drohobych, Lviv Region, Ukraine, postal code 82100
The journal is registered in the Ministry of Justice of Ukraine
Published State registration license: Series KB № 12270–1154 IIP since 05.02.2007

ISSN 2308-4634 (Print) “Youth and market” is indexed in such databases: Google Scholar; Polish Scholarly Bibliography (PBN); **ERIH PLUS**; **Index Copernicus** (ICV 2018: 80.20; ICV 2019: 85.80; ICV 2020:82.12; ICV 2021: 85.55)

DOI: <https://doi.org/10.24919/2617-0825.3/211.2023>

EDITORIAL BOARD

Head editor: Mykola HALIV – *Doctor of Pedagogic Sciences, Prof., Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University*

EDITORIAL BOARD MEMBERS

Ivan BAKHOV – *Doctor of Pedagogic Sciences, Prof., Interregional Academy of Personnel Management*

Nataliya BYSHEVETS – *Candidate of Pedagogic Sciences, National University of Physical Education and Sports of Ukraine*

Halyna BILAVYCH – *Doctor of Pedagogic Sciences, Prof., SHEE “Vasyl Stefanyk Precarpathian National University”*

Iryna ZVARYCH – *Doctor of Pedagogic Sciences, Prof., Kyiv National University of Trade and Economics*

Mykola PANTYUK – *Doctor of Pedagogic Sciences, Prof., Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University*

Tetyana PANTYUK – *Doctor of Pedagogic Sciences, Prof., Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University*

Lukasz TOMCZYK – *Doctor of Social Sciences (Pedagogic), Pedagogical University of Cracow, Poland*

Nadia Laura SERDENCUC – *Candidate of Pedagogic Sciences, Stefan cel Mare University from Suceava (Romania)*

Daniel WALLER – *Doctor of Philosophy Sciences, University of Central Lancashire (Preston, UK)*

Mariya CHEPIL – *Doctor of Pedagogic Sciences, Prof., Academician of the Academy of Higher Education of Ukraine, Honored Worker of Science and Technology of Ukraine, Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University*

Oleksandra YANKOVYCH – *Doctor of Pedagogic Sciences, Prof., Ternopil Volodymyr Hnatyuk National Pedagogical University*

Editorial office: Ukraine 82100, Lviv region, Drohobych, Ivan Franko, 24 str,

Tel. +38 (068) 502-45-49; e-mail: molodirynok@gmail.com; website: <http://mir.dspu.edu.ua>

Recommended for publication by Academic Council of Drohobych State Pedagogical University
(protocol № 4, 23.03.2023)

Links to the publication of “Youth and market” obligatory

Edition reserves the right to shrink and correct the matter. Articles signed by author express their own point of view.

Authors of publications are responsible for the accuracy of facts, quotations, private names, geographical names, statistics etc.

Молодь і ринок

№ 3 (211) березень 2023

ЗМІСТ

Валентина Бодак, Анатолій Рибчук, Оксана Сивик Неоліберальна парадигма трансформації класичної моделі вищої освіти	7
Олена Гомонюк, Наталя Бідюк Особливості розвитку інформаційної компетентності майбутніх фахівців соціономічних професій шляхом використання інноваційних педагогічних технологій	12
Тетяна Паньок, Жень Фушен Китайський досвід використання етнодизайну у процесі формування ключових компетентностей студентів мистецьких спеціальностей	16
Тетяна Пантюк, Наталія Чубінська, Василь-Юрій Кушнір Формування громадянської компетентності особистості як важливої складової її загальної культури	21
Микола Галів, Олександра Свйонтник Освіта як складова національної безпеки України в умовах сучасної російсько-української війни: правові засади, проблеми, досвід і завдання	25
Ганна Товканець, Катерина Кришинець-Андялошій Програма розвитку закладу загальної середньої освіти: сутність і завдання	31
Василь Ягупов, Лілія Бакунчик Організаційно-педагогічні умови розвитку професійної доброчесності офіцерів у системі післядипломної освіти	37
Інна Ящук, Наталія Казакова Освітньо-виховні орієнтири розвитку громадянської свідомості і самосвідомості курсантів (студентів) закладів вищої освіти Міністерства внутрішніх справ України в умовах воєнного часу	45
Тетяна Шарова, Сергій Шаров, Борис Кремінський Освітні ресурси для організації STEAM-навчання	52
Анатолій Мартинюк Психологічні особливості хорового співу в аспекті формування емоційного інтелекту особистості	56
Галина Білавич, Світлана Довбенко Класна кімната в структурі освітнього, розвивального й виховного середовища навчальних закладів УПТ “Рідна школа” (1881–1944)	63
Світлана Кушнірук, Ірина Дубровіна, Наталія Лещенко Практична підготовка майбутніх івент-педагогів: взаємодія зі стейкхолдерами	69
Ольга Шапран Комунікативні аспекти підготовки здобувачів у фахових мистецьких коледжах	76
Oksana Chaika Benefits of multiculturalism for foreign language teaching	82

Тамара Бабенко Теорія і практика написання прикінцевих розділів англомовної наукової статті (на прикладах англомовних дослідницьких статей)	89
Віра Базильчук Особливості застосування культурологічного і синергетичного підходів до розвитку рухової активності студентів засобами спортивних ігор в освітньому середовищі університету	94
Людмила Московчук Педагогічна практика як система професійного становлення майбутніх вчителів початкових класів	98
Fedir Zagura The content and stages of physical education teachers' professional development at multidisciplinary HEI	104
Ярослава Дем'ян Культура української наукової мови як наукова проблема	108
Марія Ярмо, Алла Мельник, Євгенія Шуневич Закономірності та особливості омузичення поетичного тексту в жанрових формах камерно-вокальної лірики (на матеріалі творчості українських композиторів)	113
Тетяна Петренко Навчальні ситуації крос-культурної комунікації майбутніх бакалаврів у контексті дескрипторів компетентностей для культури демократії	119
Уляна Борис Підготовка майбутніх учителів до організації та проведення навчальних екскурсій у початковій школі у вимірі сучасних викликів	123
Любов Прокопів, Інга Єгорова, Мар'яна Деренюк, Володимир Досин Формування емоційного інтелекту в майбутніх фахівців різних галузей знань: диференційований підхід	129
Валентина Малик До проблеми виховання іншомовної комунікативної культури у ЗВО	133
Світлана Кишакевич, Галина Стець Недоліки у співі як проблемні аспекти викладання дисципліни "Постановка голосу" у вищій школі	140
Тамара Шевчук, Ольга Ткачук Аналіз методичного забезпечення розвитку діалогічного мовлення учнів початкової школи засобами інтерактивних технологій	145
Юлія Шалівська Формування комунікативно-мовленнєвої компетентності майбутнього педагога у процесі фахової підготовки	149
Григорій Косак, Наталя Гойванович, Ярослава Павлишак Самовизначення та самокорекція як кінцевий етап реалізації життєвих планів старшокласників	153
Аліна Логінова Наукова спадщина географів в категорії "наука" та у дидактичній системі	157
Леся Охріменко Розвиток "soft skills" як складова фахової підготовки майбутніх вчителів початкових класів.....	162

Youth & market

No. 3 (211) March 2023

CONTENTS

Valentina Bodak, Anatoly Rybchuk, Oksana Syvyk The neo-liberal paradigm of the transformation of the classical model of higher education	7
Olena Homoniuk, Natalya Bidyuk Peculiarities of development of competence formation of future specialists in socionomic professions through the use of innovative pedagogical technologies	12
Tatyana Panyok, Ren Fusheng The chinese experience of using ethno-design in the process of forming the key competencies of art students	16
Tetiana Pantiuk, Nataliia Chubinska, Vasyl-Yurii Kushnir Formation of civic competence of personality as an important component of its general culture	21
Mykola Haliv, Oleksandra Sviontyk Education as a component of Ukraine's national security in the conditions of the modern Russian-Ukrainian war: legal principles, problems, experience and tasks	25
Anna Tovkanets, Kateryna Kryshinets-Andyaloshiy General secondary education institution development program: essence and task	31
Vasyl Yagupov, Liliia Bakunchyk Organizational and pedagogical conditions for the development of officers professional integrity in the system of postgraduate education	37
Inna Yashchuk, Nataliia Kazakova Educational guidelines for developing civic awareness and self-awareness among cadets (students) of higher education institutions under the Ministry of Internal Affairs of Ukraine in times of war	45
Tetiana Sharova, Sergii Sharov, Borys Kreminskyi Educational resources for the organization of STEAM education	52
Anatolii Martyniuk Psychological features of choral singing in the aspect of forming the emotional intelligence of the individual	56
Halyna Bilavych, Svitlana Dovbenko The classroom in the structure of the educational, developmental and educational environment of educational institutions of UPT "Native school" (1881–1944)	63
Svitlana Kushniruk, Iryna Dubrovina, Nataliia Leshchenko Practical training of future event educators: interaction with stakeholders	69
Olga Shapran Communicative aspects of the training of applicants in vocational art colleges	76
Oksana Chaika Benefits of multiculturalism for foreign language teaching	82

Tamara Babenko	
Theory and practice of writing a concluding part for the English research article (on the examples of English journal articles)	89
Vira Bazylchuk	
Features of the application of a cultural and synergetic approach to the development of students' movement activity through sports games in the educational environment of the university	94
Lyudmila Moskovchuk	
Pedagogical practice as a system of professional development of future primary school teachers	98
Fedir Zagura	
The content and stages of physical education teachers' professional development at multidisciplinary HEI	104
Yaroslava Demyan	
The culture of the Ukrainian scientific language as a scientific problem	108
Mariya Yarko, Alla Melnyk, Eugene Shunevych	
Regularities and peculiarities of the poetic text's musicalization in the genre forms of chamber-vocal lyrics (based on the works of Ukrainian composers)	113
Tetyana Petrenko	
Educational situations of cross-cultural communication of future bachelors in the context of descriptors of competences for the culture of democracy	119
Uliana Borys	
Preparation of future teachers for the organization and conduct of educational excursions in the primary school in the measure of modern challenges	123
Liubov Prokopiv, Inga Yehorova, Mariana Dereniuk, Volodymyr Dosyn	
Formation of emotional intelligence in future specialists in various fields of knowledge: a differentiated approach	129
Valentyna Malyk	
To the problem of education of foreign language communicative culture in high educational institutions	133
Svitlana Kyshakevych, Halyna Stets	
Defects in singing as problem aspects of teaching the discipline "Voice production" in higher school	140
Tamara Shevchuk, Olga Tkachuk	
Analysis of methodological provision of the development of dialogical speech in primary school students using interactive technologies	145
Yuliya Shalivska	
Formation of communicative-speech competence of the future teacher in the process of professional training ...	149
Grigorii Kossak, Nataliia Hoivanovych, Yaroslava Pavlyshak	
Self-determination and self-correction as the final stage of life plans implementation of high school students ...	153
Alina Lohinova	
The scientific heritage of geographers in the category "science" and in the didactic system	157
Lesia Okhrimenko	
Development of "soft skills" as a component of professional training for future primary school teachers	162

11. Mayer J.D., Salovey P. The intelligence of emotional intelligence. *Intelligence*. 1993. Vol. 17. pp. 433–442.

12. Smith. M.K. Howard Gardner and multiple intelligences'. *The encyclopedia of pedagogy and informal education*. 2008. URL: <https://www.infed.org/mobi/howard->

REFERENCES

1. Kontsepsiia vprovadzhenia mediaosvity v Ukraini (nova redaktsiia) [Concept of implementation of media education in Ukraine (new edition)]. Presidium of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine. April 21, 2016. Available at: <https://ms.detector.media/mediaosvita/post/16501/2016-04-27-kontsepsiya-vprovadzheniya-mediaosvity-v-ukraini>. [in Ukrainian].

2. Kotvitska, A. Problemni pytannia farmatsevtichnoi osvity v Ukraini [Problematic issues of pharmaceutical education in Ukraine]. Available at: <https://www.apteka.ua/article/587425>. [in Ukrainian].

3. Kravchenko, L.M. (2006). Neperervna pedahohichna pidhotovka menedzhera osvity [Continuous pedagogical training of an education manager]. Poltava, 422 p. [in Ukrainian].

4. Mishyna, I.Yu. & Havrylova, N.B. (2014). Profesiina kompetentnist farmatsevta yak sukupnosti kliuchovoi, bazovoi i spetsialnoi kompetentnosti [Professional competence of a pharmacist as a set of key, basic and special competences]. Available at: <https://college.nuph.edu.ua/wp-content/uploads/2014/05/%.pdf>. [in Ukrainian].

5. Savchuk, B. & Kovalchuk, V. (2020). Formuvannia emotsiinoho intelektu yak kompetentnosti maibutnoho fakhiv-

tsia: postanovka problemy [Formation of emotional intelligence as a competence of the future specialist: statement of the problem]. *Youth and market*. Vol. 5. pp. 41–45. [in Ukrainian].

6. Trotsenko, O. & Pyliachyk, N. (2021). Rozvytok emotsiinoho intelektu maibutnikh uchyteliv anhliiskoi movy u ZVO [Development of emotional intelligence of future teachers of English in secondary schools]. *Youth and market*. Vol. 9. pp. 124–129. [in Ukrainian].

7. Bar-On, R. (2005). The Bar-On Model of Emotional-Social Intelligence (ESI). Consortium for Research on Emotional Intelligence in Organizations. Issues in Emotional. Available at: www.eiconsortium.org. [in English].

8. Goleman, D. (1998). Working with emotional intelligence. New York, 464 p. [in English].

9. Mayer, J.D., Di Paolo, M. & Salovey, P. (1990). Perceiving affective content in ambiguous visual stimuli: a component of emotional intelligence. *Journal of Personality Assessment*. Vol. 54. No. 3,4. pp. 772–781. [in English].

10. Mayer, J.D. & Salovey, P. (1993). The intelligence of emotional intelligence. *Intelligence*. Vol. 17. pp. 433–442. [in English].

11. Semez, A.A. (2011). Menedzhment osvity: navchalnyi posibnyk [Management of education: study guide]. Kirovohrad, 168 p. [in English].

12. Smith, M.K. (2008). Howard Gardner and multiple intelligences'. *The encyclopedia of pedagogy and informal education*. Available at: <https://www.infed.org/mobi/howard-> [in English].

Стаття надійшла до редакції 10.02.2023

УДК 378:81'243:811.111

DOI: <https://doi.org/10.24919/2308-4634.2023.277512>

Валентина Малик, викладач англійської мови
кафедри української та іноземних мов
Вінницького національного аграрного університету

ДО ПРОБЛЕМИ ВИХОВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КУЛЬТУРИ У ЗВО

У статті доведено, що виховна робота є важливою складовою освітнього процесу у ЗВО, що спрямована на формування особистості студента, розвиток його потенційних можливостей шляхом ефективної організації навчально-виховної діяльності. У ході дослідження було встановлено, що освітня діяльність у ЗВО має здійснюватися на таких рівнях: соціетарному, інституціоналізованому, інтерперсональному, інтраперсональному. Проаналізовані компоненти виховної роботи у ЗВО. Обґрунтовано, що стратегічною метою освітньої діяльності у сучасному закладі вищої освіти є формування професійно та культурно орієнтованої особистості, що відрізняється здатністю до професійної, інтелектуальної та соціальної творчості.

Ключові слова: виховання; освітній простір ЗВО; культура; інішомовна комунікативна культура.

Рис. 1. Літ. 27.

Valentyna Malyk, Lecturer of English Language of the
Ukrainian and Foreign Languages Department
Vinnytsia National Agrarian University

TO THE PROBLEM OF EDUCATION OF FOREIGN LANGUAGE COMMUNICATIVE CULTURE IN HIGH EDUCATIONAL INSTITUTIONS

The article proves that educational work is an important component of the educational process in higher education institutions, which is aimed at forming a student's personality, developing his potential through effective organization of educational activities. In the course of the study, it was established that educational activity in higher education institutions should be carried out at the following levels: societal, institutionalized, interpersonal, intrapersonal. Analyzed components of educational work in higher education institutions. It has been proven that educational work in higher educational institutions

requires the following components: goals (definition of the goal); tasks, content, methods, means, forms, principles that are interconnected and mutually determined; entities with different types of relationships with each other; the environment created by the subjects; management, which ensures the integration of all components of the organization into a single whole. It is substantiated that the strategic goal of educational activity in a modern institution of higher education is the formation of a professionally and culturally oriented personality, distinguished by the ability for professional, intellectual and social creativity. Identifying the stages of educational work in higher education institutions, we identified the following: diagnostic, project-target, organizational, stimulating-motivational, control-evaluative. The study of scientific works shows that the following functions are realized in the modern educational activity of higher education institutions: integrative, regulatory and developing. Considering the fact that foreign language communicative culture is considered as a set of norms and rules regulating the communication of people in different cultural contexts, the importance of education of foreign language communicative culture in conditions of higher education is revealed.

Keywords: upbringing; educational space of higher education institutions; culture; foreign language communicative culture.

Постановка проблеми. З розвитком суспільства, модернізацією освіти та посиленням глобалізаційних процесів все важливішим фактором стає володіння іноземною мовою. Незалежно від напрямку фахової підготовки, комунікативна культура є важливою складовою підготовки студентів, зважаючи на те, що одним із пріоритетних завдань сучасної вищої школи визначається створення сприятливого навчально-виховного середовища, яке б забезпечувало формування особистості майбутніх фахівців з притаманними їм такими якостями, як: високий професіоналізм, діловитість, громадська активність, мобільність, почуття відповідальності, самостійність у прийнятті рішень, прагнення та здатність до самоосвіти і самовдосконалення, комунікативність, емпатійність тощо. Успішне розв'язання окреслених завдань можливе за умови конструктивно організованої виховної роботи у закладах вищої освіти, продуманого вибору форм, методів її реалізації [13].

Крім того, про необхідність упровадження принципово нових підходів до організації виховної роботи у середовищі студентської молоді наголошується у Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 р., Концепції виховання дітей та молоді у національній системі освіти, в Законах України “Про вищу освіту”, “Про освіту”, в Концепції національного виховання студентської молоді та ін.

У зв'язку з реформуванням вищої школи та інтеграцією вищої освіти в Європейське співтовариство, основна ідея виховної роботи у закладі вищої освіти полягає у вихованні майбутнього спеціаліста не тільки громадянином своєї країни, а й “громадянином світу”, здатним використовувати іноземні мови, адаптуватись до іншомовної комунікативної культури. Саме тому закладам вищої освіти необхідно реалізовувати зміст виховної роботи відповідно до таких ключових понять, як ціннісне ставлення до: себе; сім'ї; родини, людей; суспільства і держави; праці; природи; культури [13].

Аналіз останніх досліджень. У визначенні теоретичних засад іншомовної комунікативної культури особистості важливими є праці, присвячені взаємозв'язку мови, культури і комунікації, зокрема: культурологічні (Л. Кондрацька, Г. Чайка, С. Чер-

панова, Т. Чмут та ін.); лінгвістичні (Б. Головін, І. Зимня, Є. Пассовта ін.); педагогічні (І. Зязюн, Г. Сагач, В. Смирнов та ін.). Проблема культури мовлення розглядалась у працях відомих мовознавців Е. Поліванова, Д. Розенталя, Ф. Фортунатова, Л. Щерби та ін.). Сутність, зміст та особливості виховної роботи закладу вищої освіти розкриваються у дослідженнях Л. Байкової, О. Божко, Л. Белової, О. Білик, О. Безкоровайної, О. Гречаник, Л. Зуєвої, В. Караківського, О. Кондратюк, Л. Москальової, Д. Пащенко, С. Полякова, Г. Троцько та ін. [13].

Мета статті – проаналізувати рівні освітньої діяльності в університетах; довести, що виховна робота є важливою складовою освітнього процесу у ЗВО, охарактеризувати завдання, компоненти та етапи виховної роботи у ЗВО; підтвердити важливість розвитку іншомовної комунікативної культури у виховній діяльності.

Виклад основного матеріалу. Виховна робота як важлива складова освітнього процесу у ЗВО спрямована на формування особистості студента, розвиток його потенційних можливостей, творчості, здатності до самовдосконалення шляхом ефективної організації навчально-виховної діяльності у закладі під час їхнього вільного часу для задоволення навчально-пізнавальних потреб при дослідницькій та культурній діяльності. Обов'язковою вимогою у виховній діяльності є узгоджена взаємодія всіх суб'єктів педагогічного процесу [1].

Аналіз психолого-педагогічної літератури показав, що виховна робота визначається по-різному:

1) як система виховної діяльності, що є обов'язковим компонентом освітнього процесу та реалізується щоб створити умови для професійного, інтелектуального, морального і духовного розвитку учнів, їх самореалізації (Р. Абдулов [1]);

2) організація різних видів діяльності (пізнавальної, трудової, естетичної, спортивної та ін.); процес організації форм масової та групової роботи; система виховних заходів (Л. Белова) [4];

3) особистісна суб'єкт-суб'єктна взаємодія учасників педагогічного процесу, мета та міра ефективності якого визначаються особистісним і професійним зростанням майбутнього фахівця, розвитком його громадянської позиції (І. Соколова [20]);

4) цілеспрямована діяльність, спрямована на

створення позитивного освітнього середовища і організацію спільної життєдіяльності викладачів та студентів, спрямовану на формування ціннісних орієнтацій, розвиток творчої особистості (Н. Якса) [23].

У ході дослідження було встановлено, що освітня діяльність у ЗВО має здійснюватися на таких рівнях: соціетарному (соціальному, що включає вплив на особу з боку всього суспільства), інституалізованому (управлінському, де отримання освіти

відбувається у межах певного закладу освіти), інтерперсональний (педагогічний, для якого характерні методи індивідуального чи групового виховного впливу на студентів), інтраперсональний (самоврядування, у якому здійснюється самовиховання особистості) [12].

На наш погляд, найбільшого виховного результату можна досягти за умови узгодженості впливів на всі рівні, які були охарактеризовані вище [13], що схематично представлено на рис. 1.

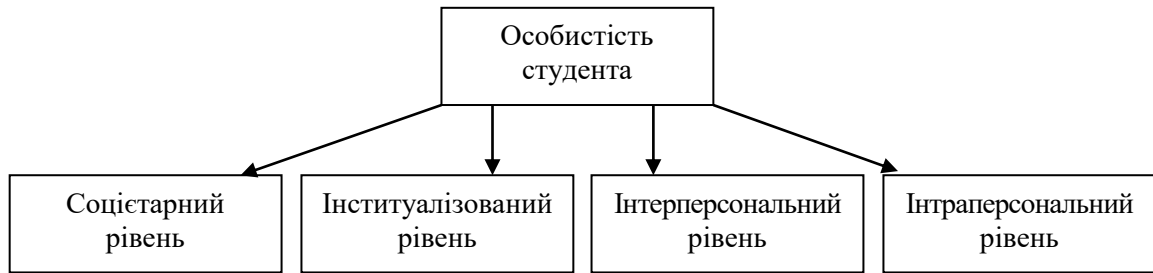

Рис. 1. Рівні реалізації освітньої діяльності у ЗВО

Таким чином, ми можемо стверджувати, що системність є одним із найважливіших принципів організації виховної роботи у вищій школі. Так, розвиваючи цю думку, Л. Новікова зазначає, що виховна робота є системою, яка включає:

- цілі, виражені у вихідній концепції;
- діяльність, яка забезпечує досягнення поставленої мети;
- суб'єкти діяльності, що її організують та беруть у ній участь;
- відносини, які формуються у діяльності та спілкуванні, що об'єднують суб'єктів у певну спільність;
- системне середовище, освоєне суб'єктом;
- управління, що забезпечує інтеграцію компонентів у цілісну систему та сприяє розвитку цієї системи [2].

Трансформуючи уявлення А. Денисенка [11] про структуру виховної роботи, можна констатувати, що виховна робота у ЗВО передбачає наявність таких компонентів: цілі (визначення мети); завдання, зміст, методи, засоби, форми, принципи, що взаємопов'язані та взаємозумовлені; суб'єкти з різними типами стосунків один з одним; середовище, створене суб'єктами; управління, яке забезпечує інтеграцію всіх компонентів організації у єдине ціле.

Не варто забувати, що стратегічною метою освітньої діяльності у сучасному закладі вищої освіти є формування професійно та культурно орієнтованої особистості, що відрізняється здатністю до професійної, інтелектуальної та соціальної творчості [10].

Науковець З. Бондаренко вважає за мету освітньо-виховного процесу у закладі вищої освіти підготовку до використання необхідних для життя у суспільстві ролей (професійний та особистісний аспекти).

Таким чином, з аналізу психолого-педагогічної літератури логічно випливає, що метою виховання є:

- 1) діяльність відповідно до потреб та умов сучасного стану суспільного розвитку України;
- 2) у конкретній формі бути критерієм ефективності освіти на кожному з вікових етапів розвитку особистості [3].

Зважаючи на вищевикладене, В. Гузаїров стверджує, що сучасний підхід до виховної роботи спрямований на формування у молоді лідерських якостей, у тому числі: формування нового погляду на майбутнє; прийняття мультикультурних цінностей; ініціювання та здійснення змін, що стають необхідними, безконфліктне позбавлення від негативного тягаря минулого; розподіл влади (повноважень) чи відповідальності між членами групи, колективу; виступає джерелом і генератором ідей, а також має здатність моделювати способи їх реалізації. Робота з такими якостями відкриває перед майбутнім фахівцем широкі перспективи особистісного розвитку. У зв'язку з цим, на думку науковця, викладач в організації освітнього виховного процесу повинен досягти таких основних цілей: 1) високі результати у навчанні; 2) особиста кар'єра; 3) почуття громадянської відповідальності та громадської діяльності; 4) позитивна самооцінка.

Оскільки мета досягається шляхом розв'язання конкретних завдань, серед завдань виховної роботи у закладах вищої освіти можна виокремити такі:

- виховання майбутніх фахівців людьми авторитетними, високоосвіченими, носіями високої загальнокультурної, світоглядної, політичної, професійної, правової, інтелектуальної, соціально-психологічної, емоційної, фізичної, екологічної свідомості;

– створення необхідних умов для вільного розвитку студента, його мислення і загальної культури шляхом залучення до різних видів творчої діяльності (науково-дослідницької, технічної, культурно-просвітницької, громадської, спортивної, правоохоронної та ін.);

– збагачення естетичного досвіду студентів з допомогою участі у відродженні забутих та створення нових національно-культурних традицій області, міста, ЗВО, розвиток художніх здібностей студентів;

– формування “Я” концепції творчої особистості на основі самовиховання, саморозвитку, самовиховання, самовдосконалення, моральної самодостатності;

– пропаганда здорового способу життя, профілактика вживання учнями алкоголю та наркотиків, викорінення шкідливих звичок [6].

Виявляючи етапи виховної роботи у ЗВО, ми взяли за основу ідеї О. Дубасенюка, який виокремив такі етапи виховної діяльності: діагностичний, проєктно-цільовий, організаційний, стимулювально-мотиваційний, контрольний-оцінний [12].

Зміст освітньої діяльності у закладах вищої освіти знаходить відображення у провідних напрямках освіти: формування світоглядної культури майбутнього фахівця, його системи цінностей; естетичне, етичне, громадянське, патріотичне, трудове, фізичне та екологічне виховання та ін. [22].

В умовах інтеграції вищої освіти до Європейського співтовариства пріоритет має бути наданий новим підходам до організації освітньої діяльності зі студентами [5]. Це пов'язано, передовсім, з формуванням нової моделі майбутнього фахівця, здатного швидко адаптуватися до змін, що відбуваються, професіонала з творчим мисленням, активного, самостійного, який володіє широким спектром сучасних знань і вмінь, здатного до постійного самовдосконалення. Тому діяльність усіх інтегрованих дисциплін містить компонент виховної роботи та включає у себе: студентів, органи студентського самоврядування, заступників деканів, кураторів і спрямована на пошук нових педагогічних технологій, методів (інтерактивних і традиційних) та форм (індивідуальних або групових).

Вивчення наукових праць І. Іванова, В. Караківського, Л. Новікової, Н. Селіванова та інших вчених показує, що в сучасній освітній діяльності ЗВО реалізуються такі функції: інтегративна, регулятивна та розвивальна. Інтегративна функція забезпечує процес інтеграції розрізнених, неузгоджених виховних впливів усіх дисциплін освіти та системного управління. Регулятивна спрямована на узгодження управлінських дій суб'єктів для ефективної організації виховної роботи. Функція розвитку забезпечує динамічний поетапний розвиток та вдосконалення системи виховної роботи у ЗВО [20].

Психолого-педагогічні дослідження (А. Рябенко, Г. Сорока, В. Черкашенко) свідчать про наявність

нових функцій освітніх систем – захисту, корекції, компенсації та реабілітації. Так, наприклад, Н. Щуркова виділяє ще одну з функцій виховної діяльності – педагогічну підтримку особистості, що виявляється з допомогою уваги до її здатності розв'язувати особистісні проблеми, сприяти активному розвитку фізичних і духовних сил у цей час.

Особливої уваги заслуговує виховання іншомовної комунікативної культури в умовах освітнього середовища університету.

Під “культурою” розуміють специфічно людський спосіб діяльності, що містить у собі “систему певних не біологічних вироблених механізмів, завдяки яким стимулюється, програмується, координується і реалізується активність людей у суспільстві” [16].

Ще давні елліни поняття “культура” почали отожднювати з “пайдейєю” – вихованістю, досвідченістю – рисами, що відрізняли їх від варварів. Найбільш загальне поняття “культура” означає сукупність матеріальних і духовних цінностей, створених і створюваних людством, сукупність усіх видів перетворювальних діяльності із виробництва цінностей, що характеризують рівень розвитку культури [15].

Зміни у системі сучасної української освіти ще більше посилили увагу до володіння майбутніми спеціалістами іноземними мовами, розвитку їх іншомовної комунікативної культури. До Державних стандартів вищої освіти як обов'язкова була включена іншомовна підготовка, метою якої є формування і розвиток іншомовної комунікативної культури учасників професійного спілкування з урахуванням комунікативних умінь, сформованих на основі мовних знань і навичок, оволодіння уміннями та навичками спілкуватися в усній і письмовій формі з урахуванням мотивів, цілей та соціальних норм мовленнєвої поведінки у типових сферах і ситуаціях [9; 21].

Відповідно до цього, сучасна іншомовна підготовка фахівців повинна сприяти розвитку загального кругозору, розширювати і поглиблювати професійні знання, піднімати на вищий рівень світоглядну культуру і бути істотним засобом формування конкурентоспроможності особистості як найважливішого показника ефективності процесу освітньої соціалізації. Отже, іншомовна культура має найбагатший потенціал у реалізації ідей гуманізації освіти [18].

Іншомовна комунікативна культура розглядається як сукупність норм і правил, що регулюють спілкування людей у різних культурних контекстах. Вона характеризується наявністю комунікативного ідеалу, толерантним ставленням до співрозмовника як до цінності, усвідомленням його індивідуальних особливостей, власних комунікативних здібностей та уміннями володіти комунікативною ситуацією [17; 19].

Оволодіння іноземною мовою як засобом міжнародного спілкування можливе за умов які сприя-

тимуть ефективному засвоєнню навчального матеріалу студентами на заняттях з іноземної мови у закладах вищої освіти [7; 8; 14]. Йдеться про умови для виховання особистості, яка здатна творчо працювати у соціумі, самостійно виконувати професійні завдання, вільно спілкуватись на міжособистісному рівні в різних соціокультурних середовищах.

Для досягнення таких цілей необхідні: спрямований відбір навчального лінгвокультурологічного матеріалу в змістовому контексті національних цінностей і традицій; створення іншомовного освітнього середовища міжособистісної взаємодії у ході виконання навчальних завдань і в процесі тренінгових вправ; варіативного моделювання навчальної програми, що дає змогу враховувати пізнавальні інтереси, профіль підготовки та індивідуальні переваги студентів, сприяючи розвитку толерантності і вміння вести діалог, підвищує рівень компетентісного володіння іншомовною професійною лексикою, формує потребу в міжкультурній комунікації.

Важливу роль у вихованні іншомовної комунікативної культури відіграє *лінгвокультурологічний підхід*, відповідно якого навчання іноземної мови та культури сприяє розвитку в студентів здатності адаптуватися до нових мовних ситуацій. Як зазначає М. Байрам, при навчанні іноземної мови особливе місце займає підготовка студента до непередбаченого, замість відпрацювання передбачуваного [24, 8]. Головним є вміння зрозуміти чужу поведінку та взаємодіяти з представниками різних культур, які володіють іншим набором цінностей. Самодослідження та інтерпретація іншомовної культури дозволяють краще аналізувати власну культуру, порівнювати її з іншими культурами, сприймати і розуміти її з точки зору стороннього спостерігача.

Аналіз вивчення наукових праць дає підставу для висновку, що процес становлення іншомовної комунікативної культури студентів безпосередньо пов'язаний з формуванням цінностей і ціннісних орієнтацій особистості, які відображають факт спільного існування суб'єктів у полікультурному просторі життєвого соціуму, необхідність адекватної орієнтації в системі іншокультурних цінностей, розвиток комунікативних здібностей, творчої активності і толерантності.

Висновки. Виховна робота є важливою складовою освітнього процесу у ЗВО, яка спрямована на формування особистості студента, розвиток його потенційних можливостей шляхом ефективної організації навчально-виховної діяльності у закладі під час вільного часу для задоволення навчально-пізнавальних потреб при дослідницькій та культурній діяльності.

У ході дослідження було встановлено, що освітня діяльність у ЗВО має здійснюватися на таких рівнях: соціетарному, інституціалізованому, інтерперсональному, інтраперсональному.

Виховна робота у ЗВО передбачає наявність таких компонентів: цілі (визначення мети); завдання, зміст, методи, засоби, форми, принципи, що взаємопов'язані та взаємозумовлені; суб'єкти з різними типами стосунків один з одним; середовище, створене суб'єктами; управління, яке забезпечує інтеграцію всіх компонентів організації у єдине ціле.

Стратегічною метою освітньої діяльності у сучасному закладі вищої освіти є формування професійно та культурно орієнтованої особистості, що відрізняється здатністю до професійної, інтелектуальної та соціальної творчості.

Серед завдань виховної роботи у закладах вищої освіти можна виокремити такі: виховання майбутніх фахівців людьми авторитетними, високоосвіченими, носіями високої загальнокультурної свідомості, створення необхідних умов для вільного розвитку студентів, збагачення їх естетичного досвіду з допомогою участі у відродженні забутих та створення нових національно-культурних традицій, формування «Я» концепції творчої особистості, пропаганда здорового способу життя.

Виявляючи етапи виховної роботи у ЗВО, ми визначили такі: діагностичний, проектно-цільовий, організаційний, стимулювально-мотиваційний, контролюючо-оцінний.

Вивчення наукових праць показує, що в сучасній освітній діяльності ЗВО реалізуються такі функції: інтегративна, регулятивна та розвивальна.

Особливої уваги заслуговує виховання іншомовної комунікативної культури в умовах ЗВО.

Іншомовна комунікативна культура розглядається як сукупність норм і правил, що регулюють спілкування людей в різних культурних контекстах.

Зважаючи на процеси модернізації у сучасному освітньому середовищі, іншомовна підготовка фахівців повинна сприяти розвитку загального кругозору, розширювати і поглиблювати професійні знання, піднімати на вищий рівень світоглядну культуру і бути істотним засобом формування конкурентоспроможності особистості як найважливішого показника ефективності процесу освітньої соціалізації.

ЛІТЕРАТУРА

1. Абдулов Р.М. Організація позааудиторної виховної роботи зі студентами вищих навчальних закладів недержавної форми власності : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.07 / Криворізький держ. пед. ун-т. Кривий ріг, 2004. 22 с. С. 5–10.
2. Бігич О.Б., Бориско Н.Ф., Борецька Г.Е. та ін. Методика навчання іноземних мов і культур: теорія і практика : підручник для студ. класичних, педагогічних і лінгвістичних університетів / за заг. ред. С.Ю. Ніколасові. Київ, 2013. 590 с.
3. Бондаренко З.П. Особливості виховної роботи зі студентами. *Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді* : зб. наук. пр. Кам'янець-Подільський, 2010. Вип. 14, кн. 2. С. 448.

4. Белова Л.О. Проблеми та завдання розвитку виховної системи ВНЗ. *Мультіверсум. Філософський альманах*. Київ, 2005. № 46. С. 34–41.
5. Василик М.А. Наука про комунікації або теорія комунікації? До проблеми теоретичної ідентифікації. *Актуальні проблеми теорії комунікації*: зб. наук. пр. 2004. С. 4–11.
6. Волкова Н.П. Організаційні форми виховної роботи: позакласна виховна робота; колективні творчі справи; колективне планування виховної роботи; позашкільні заклади в системі освіти і виховання. *Педагогіка*: посібник. Київ, 2001. С. 165–180.
7. Генезис мови у гіпотезах та концепціях лінгвістів. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/217452611.pdf>
8. Гіпотеза “ідентичності”. URL: <http://osvita.batcave.net/gipoteza-identichnosti-23522.html>
9. Державний стандарт вищої освіти / станом на кінець 2017 р. URL: <https://imzo.gov.ua/osvita/vyscha-osvita/1719-2/>
10. Деякі питання організації виховної роботи: лист МОН молоді та спорту України № 1/9-595 від 23.08.12. *Директор школи*. 2012. № 22. С. 44.
11. Денисенко А.О. Організація моніторингу виховної системи вищих педагогічних навчальних закладів: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01; Харків. нац. пед. ун-т імені Г.С. Сковороди. Харків, 2008. 220 с.
12. Дубасенюк О.А. Концептуальні положення теорії професійної виховної діяльності педагога. *Педагогіка і психологія*. 1999. № 4. С. 91.
13. Дурманенко О.Л. Виховна робота в університеті як чинник становлення особистості майбутнього фахівця. *Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки / Волин. нац. ун-т імені Лесі Українки*. Луцьк, 2012. № 8. С. 59–62.
14. Контрастивна гіпотеза. URL: <http://osvita.batcave.net/kontrastivnaya-gipoteza-23521.html>
15. Кравець Р.А. Теоретичні і методичні основи полікультурної освіти майбутніх фахівців аграрної галузі. *Вінниця*, 2017. С. 11–105.
16. Марк Тулій Цицерон: Про державу. Про закони. Про природу богів / Пер. з лат. В. Литвинова. Київ, 1998. 476 с.
17. Плужнік А.В. Зміст поняття “іншомовна комунікативна культура” у психолого-педагогічних дослідженнях. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2018/4.4/4.pdf>
18. Плужнік А.В. Особливості виховання іншомовної комунікативної культури студентів гуманітарних спеціальностей у закладах вищої освіти. *Сучасний виховний процес: сутність та інноваційний потенціал*: зб. матеріалів звітної науково-практичної конференції Інституту проблем виховання НАПН України. Івано-Франківськ, 2018. С. 238–242.
19. Психолого-педагогічна сутність поняття комунікативної культури майбутніх фахівців. URL: https://lib.iitta.gov.ua/5871/1/%D0%9A%D0%BE%D0%BB_%D0%BC_%D0%BF%D1%81_3.pdf
20. Соколова І.В. Характеристика системи виховної роботи у сучасному вищому закладі освіти. *Сучасна вища школа: психолого-педагогічний аспект*: монографія / АПН України, Ін-т педагогіки і психології проф. освіти АПН України. Київ, 1999. С. 299–331.
21. Татаріна І.О. Формування іншомовної комунікативної культури майбутніх учителів засобом педагогічної риторики: дис. ... канд. пед. наук / Південноукраїнський державний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського. Одеса, 2005. С. 11–85.
22. Фіцула М.М. Педагогіка вищої школи: навч. посіб. Київ, 2006. 352 с.
23. Якса Н.В. Основи педагогічних знань: навч. посіб. Київ, 2007. 358 с.
24. Byram M. Investigating Cultural Studies in Foreign Language Teaching. Clevedon: Multilingual Matters. 1991. 163 p.
25. Cultural diversity and information and communication impacts on Language Learning. URL: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1066409.pdf>
26. Culture in Language Teaching. URL: <http://www.acta.sapientia.ro/acta-philol/C9-3/philol93-07.pdf>
27. Philips D. Language in Schools. *From Complacency to Conviction*. CILT. 1988. P. 94

REFERENCES

1. Abdulov, R.N. (2004). Orhanizatsiia pozaudytomoi vykhovnoi roboty zi studentamy vyshchyykh navchalnykh zakladiv nederzhavnoi formy vlasnosti [Organization extracurricular educational work with students of higher educational institutions of private ownership]. *Candidate's thesis*. Kryvyi Rih, pp. 5–10. [in Ukrainian].
2. Bihych, O.B., Borysko, N.F. & Boretska, H.E. et al. (2013). *Metodyka navchannia inozemnykh mov i kultur: teoriia i praktyka: pidruchnyk dliastud. klasychnykh, pedahohichnykh i linhvistychnykh universytetiv* [Methods of teaching foreign languages and cultures: theory and practice: a textbook for students of classical, pedagogical and linguistic universities]. (Ed) S.Yu. Nikolaieva. Kyiv, 590 p. [in Ukrainian].
3. Bondarenko, Z. (2010). *Osoblyvosti vykhovnoi roboty zi studentamy* [Features of educational work with students]. *Theoretical and methodological problems of education of children and youth*: Coll. Science. pr. Kamianets-Podilskyi, issue 14, book. 2. p. 448. [in Ukrainian].
4. Belova, L.O. (2005). *Problemy ta zavdannia rozvytku vykhovnoi systemy VNZ* [Issues and objectives of the educational system of high school]. *Multiversum. Philosopher's Almanac*. Kyiv, No. 46. pp. 34–41. [in Ukrainian].
5. Vasylyk, M.A. (2004). *Nauka pro komunikatsiiu abo teoriia komunikatsii? Do problemy teoretychnoi identyfikatsii* [Communication science or communication theory? To the problem of theoretical identification]. *Actual problems of communication theory*: coll. of science works. pp. 4–11. [in Ukrainian].
6. Volkova, N. (2001). *Orhanizatsiini formy vykhovnoi roboty: pozaklasna vykhovna robota; kolektyvni tvorchi spravy; kolektyvne planuvannia vykhovnoi roboty; pozashkilni zaklady v systemi osvity i vykhovannia* [Organizational forms of educational work, extracurricular educational work; collective creative affairs; collective planning educational work; Extracurricular institutions in education and training]. *Pedagogy: manual*. Kyiv, pp. 165–180. [in Ukrainian].
7. *Henezys movy u hipotezakh ta kontseptsiiakh linhvistyv* [The genesis of language in the hypotheses and concepts of linguists]. Available at: <https://core.ac.uk/download/pdf/217452611.pdf> [in Ukrainian].
8. *Hipoteza "identichnosti"* [Hypothesis of "identity"]. Available at: <http://osvita.batcave.net/gipoteza-identichnosti-23522.html> [in Ukrainian].
9. *Derzhavnyi standart vyshchoi osvity* [State standard of higher education]. (2017). Available at: <https://imzo.gov.ua/osvita/vyscha-osvita/1719-2/> [in Ukrainian].
10. *Deiaki pytannia orhanizatsii vykhovnoi roboty: lyst MОН molodi ta sportu Ukrainy № 1/9-595 vid 23.08.12* [Some

questions of educational work: Ukraine MON molodsporu letter No. 1/9-595 8.23.12]. *Director of the school*. 2012. No. 22. p. 44. [in Ukrainian].

11. Denisenko, A. (2008). Orhanizatsiia monitorynhu vykhovnoi systemy vyshchychk pedahohichnykh navchalnykh zakladiv [On Monitoring the educational system of higher educational institution]. *Candidate's thesis*. Kharkiv, 220 p. [in Ukrainian].

12. Dubasenyuk, A.A. (1999). Kontseptualni polozhennia teorii profesiinoi vykhovnoi diialnosti pedahoha [Concept of the theory of vocational educational teacher]. *Pedagogy and Psychology*. No. 4. p. 91. [in Ukrainian].

13. Durmanenko, O.L. (2012). Vykhovna robota v universyteti yak chynnyk stanovlennia osobystosti maibutnoho fakhivtsia [Educational work at the university as a factor of personality of future professional]. *Scientific herald of Volyn National University of Lesya Ukrainian*. Lutsk, No. 8. pp. 59–62. [in Ukrainian].

14. Kontrastyvna hipoteza [Contrastive hypothesis]. Available at: <http://osvita.batcave.net/kontrastivnaya-gipoteza-23521.html> [in Ukrainian].

15. Kravets, R.A. (2017). Teoretychni i metodychni osnovy polikulturnoi osvity maibutnykh fakhivtsiv ahranoi haluzi [Theoretical and methodical foundations of multicultural education of future specialists in the agricultural industry]. *Vinnitsa*, pp. 11–105. [in Ukrainian].

16. Mark Tului Tsytseron (1998). Pro derzhavu. Pro zakony. Pro pryrodu bohiv [About the state. About laws. On the nature of the gods]. Kyiv, 476 p. [in Ukrainian].

17. Pluzhnik, A.V. Zmist poniattia "inshomovna komunikatyvna kultura" u psykholoho-pedahohichnykh doslidzheniakh [The content of the concept of "non-language communicative culture" in psychological and pedagogical research]. Available at: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2018/4/4/4.pdf> [in Ukrainian].

18. Pluzhnik, A.V. (2018). Osoblyvosti vykhovannia inshomovnoi komunikatyvnoi kultury studentiv humanitarnykh spetsialnostei u zakladakh vyshchoi osvity [Peculiarities of education of foreign language communicative culture of students of humanitarian specialties in institutions of higher education]. *Suchasnyi vykhovnyi protses: sutnist ta innovatsiyni potentsial: zb. materialiv zvitnoi naukovy-praktychnoi*

konferentsii Instytutu problem vykhovannia NAPN Ukrainy – *Modern educational process: essence and innovative potential*: coll. Materials of the reporting scientific and practical conference of the Institute of Problems of Education of the National Academy of Sciences of Ukraine. (pp. 238–242). Ivano-Frankivsk. [in Ukrainian].

19. Psykholoho-pedahohichna sutnist poniattia komunikatyvnoi kultury maibutnykh fakhivtsiv [Psychological and pedagogical essence of the concept of communicative culture of future specialists]. Available at: https://lib.iitta.gov.ua/5871/1/%D0%9A%D0%BE%D0%BB_%D0%BC_%D0%BF%D1%81_3.pdf [in Ukrainian].

20. Sokolova, I.V. (1999). Kharakterystyka systemy vykhovnoi roboty u suchasnomu vyshchomu zakladi osvity [Characteristics of educational work in modern higher educational establishment]. *Modern High School: psycho-pedagogical aspect*: monograph. Pedagogical Sciences of Ukraine, Institute of Pedagogy and psychology professor. Education APN Ukraine. Kyiv, pp. 299–331. [in Ukrainian].

21. Tatarina, I.O. (2005). Formuvannia inshomovnoi komunikatyvnoi kultury maibutnykh uchyteliv zasobom pedahohichnoi rytoryky [Formation of foreign language communicative culture of future teachers by means of pedagogical rhetoric]. *Candidate's thesis*. [in Ukrainian].

22. Fitsula, M. (2006). Pedahohika vyshchoi shkoly: navch. posib. [Pedagogy of higher education: teach. guidances]. Kyiv, 352 p. [in Ukrainian].

23. Yaksa, N.V. (2007). Osnovy pedahohichnykh znan: navch. posib. [Basics of pedagogical knowledge, teach. guidances]. Kyiv, 358 p. [in Ukrainian].

24. Byram, M. (1991). Investigating Cultural Studies in Foreign Language Teaching. Clevedon: Multilingual Matters. 163 p. [in English].

25. Cultural diversity and information and communication impacts on Language Learning. Available at: <https://files.eric.ed.gov/fulltext/EJ1066409.pdf> [in English].

26. Culture in Language Teaching. Available at: <http://www.acta.sapientia.ro/acta-phil/C9-3/phil093-07.pdf> [in English].

27. Philips, D. (1998). Language in Schools. *From Complicity to Conviction*. CILT. p. 94 [in English].

Стаття надійшла до редакції 17.03.2023

Смійся, лютий враже!
 Та не дуже, бо все гине –
 Слава не поляже;
 Не поляже, а розкаже,
 Що діялось в світі,
 Чия правда, чия кривда
 І чий ми діти.
 Наша дума, наша пісня
 Не вмре, не загине...
 От де, люде, наша слава,
 Слава України!

Тарас Шевченко
 ("До Основа'ненка")

